

IQTISODIY MUNOSABATLARNI GLOBALLASHUVI SHAROITIDA SOLIQ TIZIMINI SAMARALI BOSHQARISHNI RIVOJLANTIRISH

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11398707>

Meliboyeva Muqaddas Hikmatovna

ТДИУ “Молия” кафедраси ўқитувчиси

***Annotatsiya.** Ushbu maqola, O'zbekiston Respublikasida soliq tizimining yangilanishi va iqtisodiyotning globallashuvi sharoitidagi rolini tahlil qilishga bag'ishlangan. Shuningdek, Singapur, Estoniya va Germaniya kabi mamlakatlarning soliq tizimini yangilash bo'yicha tajribalari va ularning O'zbekiston uchun potensial ahamiyati muhokama qilinadi. Maqola, soliq tizimining samaradorligini oshirish va iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda soliq tizimining yangilanishining muhimligini ta'kidlaydi.*

***Kalit so'zlar:** soliq tizimi, iqtisodiyotning globallashuvi, soliq siyosati, soliq ma'muriyatchiligi.*

Zamonaviy dunyoda iqtisodiyotning globallashuvi, mamlakatlar o'rtasidagi savdo va investitsiya aloqalarining kengayishi, moliyaviy bozorlarning integratsiyalashuvi va axborot texnologiyalarining rivojlanishi kabi jarayonlar tez sur'atlarda davom etmoqda. Bu o'zgarishlar, o'z navbatida, milliy iqtisodiyotlar va ularning soliq tizimlariga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Globallashuv jarayoni soliq tizimlariga yangi talablar qo'yadi, xususan, soliq tizimining xalqaro standartlarga moslashuvchanligi, soliq ma'muriyatchiligining samaradorligi va soliq siyosatining raqobatbardoshligi kabi masalalar dolzarb ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasi ham bu globallashuv jarayonidan chetda qolmay, iqtisodiyotini modernizatsiya qilish va xalqaro moliyaviy hamkorlikni kengaytirish yo'lida qadam tashlamoqda. Bu jarayonlarning muhim qismi sifatida, soliq tizimining yangilanishi va uning xalqaro standartlarga moslashuvi alohida ahamiyatga ega. Soliq tizimining yangilanishi, nafaqat mamlakatning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, balki iqtisodiyotning o'sish sur'atlarini oshirish,

investitsiyaviy muhitni yaxshilash va xalqaro savdo aloqalarini kengaytirish imkonini beradi.

Shu bilan birga, soliq tizimining yangilanishi jarayoni murakkab va ko'p qirrali bo'lib, bu jarayon soliq siyosatining takomillashtirilishi, soliq stavkalarining qayta ko'rib chiqilishi, soliq ma'muriyatchiligining modernizatsiyasi va soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatish sifatining oshirilishini o'z ichiga oladi. Ushbu islohotlar, o'z navbatida, soliq tizimining samaradorligini oshirish, soliq to'lovchilarning soliq tizimiga bo'lgan ishonchini mustahkamlash va mamlakatning xalqaro moliyaviy hamjamiyatda raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi.

O'zbekistonning soliq tizimini yangilash va uning iqtisodiyotning globallasuvi sharoitidagi rolini tahlil qilish, shu sababli, nafaqat mamlakatning iqtisodiy strategiyasining muhim qismi, balki uning xalqaro miqyosdagi integratsiyalashuv jarayonidagi muvaffaqiyatining kalit omili hisoblanadi.

Soliq tizimining yangilanishi va iqtisodiyotning globallasuvi sharoitidagi roli bo'yicha xorijiy tajribalar, turli mamlakatlarning soliq siyosatini takomillashtirish va soliq ma'muriyatchiligini modernizatsiyalash bo'yicha amalga oshirgan islohotlarini o'z ichiga oladi.

Singapur tajribasi

Singapur, soliq tizimini soddalashtirish va soliq stavkalarini pasaytirish orqali iqtisodiyotni rag'batlantirish va investitsiyalarni jalb qilishda muvaffaqiyatga erishgan davlatlardan biridir. Singapur soliq tizimining asosiy xususiyatlari orasida, korporativ soliq stavkalarining raqobatbardosh darajada pastligi, shaxsiy daromad solig'i bo'yicha progressiv tizim va QQSning samarali qo'llanilishi mavjud. Bu yondashuvlar Singapurning global iqtisodiyotda raqobatbardoshligini oshirishga yordam bergan [1].

Estoniya tajribasi

Estoniya, raqamli soliq ma'muriyatchiligini joriy etish bo'yicha dunyoda yetakchi mamlakatlardan biri hisoblanadi. Estoniya soliq tizimi, soliq to'lovchilarga qulayliklar yaratish va soliq yig'imlarini elektronlashtirish orqali soliq tizimining samaradorligini oshirishga qaratilgan. Estoniyaning raqamli soliq deklaratsiyalari

tizimi soliq to'lovchilarning soliq tizimiga bo'lgan ishonchini mustahkamlagan va soliq ma'muriyatchiligining xarajatlarini kamaytirgan [2].

Germaniya tajribasi

Germaniya, soliq siyosatining takomillashtirilishi va soliq ma'muriyatchiligining modernizatsiyasi bo'yicha keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirgan. Germaniya soliq tizimi, korporativ soliq stavkalarining qayta ko'rib chiqilishi, soliq imtiyozlarining optimallashtirilishi va soliq ma'muriyatchiligining raqamli transformatsiyasi kabi o'zgarishlarni o'z ichiga oladi. Bu islohotlar, Germaniyaning iqtisodiyotini rag'batlantirish va xalqaro savdo aloqalarini kengaytirish maqsadida qilingan [3].

Xorijiy tajribalar ko'rsatadiki, soliq tizimining samarali ishlashi va uning yangilanishi iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Singapur, Estoniya va Germaniya kabi mamlakatlar soliq siyosatini takomillashtirish, soliq ma'muriyatchiligini modernizatsiyalash va soliq tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish orqali iqtisodiyotni rag'batlantirish va investitsiyalarni jalb qilishda muvaffaqiyatga erishgan. Ushbu tajribalar, O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun soliq tizimini yangilash va uning iqtisodiyotning globallashuvi sharoitidagi rolini kuchaytirish bo'yicha muhim yo'nalishlar taqdim etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. World Bank. (2020). Doing Business 2020. World Bank Publications.
2. OECD. (2019). Estonia: Implementing the OECD Anti-Bribery Convention. OECD Publishing.
3. Bundesministerium der Finanzen. (2021). German Tax System. Federal Ministry of Finance.
4. Ваҳобов А, Маликов Т. Молия: умумназарий масалалар. Ўқув қўлланма. Тошкент, "Иqtisod-moliya. 2008.
5. Ваҳобов АВ, Маликов ТС. Молия. Дарслик/Тошкент Молия институти. 2011.

6. Malikov TS. Moliya. O 'quv qo'llanma. Toshkent: Iqtisod-moliya. 2018.
7. Malikov TS, Moliya HN. umumdavlat moliyasi./O'quv qo'llanma. Toshkent:"Iqtisod-moliya. 2009;556.
8. Маликов Т.С. Молия. Дарслик. – Т.: “Iqtisod-moliya”, 2019. – 804 б.
9. Маликов Т.С. Бюджет-солиқ сиёсати. Дарслик. – Т.: Iqtisod-moliya, 2019. – 404 б.
10. Маликов Т.С. Молия. Ўқув қўлланма. – Т.: Iqtisod-moliya, 2018. – 266 б.
11. Маликов Т.С., Жалилов Ш.Қ. Молиявий тизим: замонавий талқин. Ўқув-услубий қўлланма. – Т.: Iqtisod-moliya, 2016. – 116 б.
12. TS Malikov, O Olimjonov. [Moliya](#). - O'quv qo'llanma. T.:“Iqtisod-moliya, 2012
13. Маликов Т.С., Жалилов П.П., Абдураупов Р.Р. Амалий молия асослари. Ўқув қўлланма. – Т.: Янги аср авлоди, 2015. -96 б.
14. Malikov T.S. Moliya: xo'jalik yurituvchi sub'ektlar moliyasi. O'quv qo'llanma. –Т.: Iqtisod-moliya, 2010.
15. Маликов Т.С., Ҳайдаров Н.Ҳ., Ҳасанов Р.Р. Молиявий бошқарув. – Т.: F.Ғулум номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2009.
16. Маликов Т., Ҳайдаров Н. Бюджет даромадлари ва харажатлари. Ўқув қўлланма. – Тошкент, “Иқтисод-молия”, 2007.